

Foto: Marcel Rob

LERAAR VAN HET JAAR

In 2009 werd Andrew Niemeijer, docent Engels op het OSG West-Friesland te Hoorn, gekozen tot Leraar van het Jaar. Hij vindt het belangrijk dat je als leraar gelooft in wat je doet, dat je moet houden van je vak en er passie in moet stoppen. In deze bijdrage blikt hij terug op het turbulente jaar als ambassadeur van het onderwijs en staat hij stil bij wat hij goed onderwijs vindt. ‘Onderwijs is deuren openen. Achter elke deur lonkt een nieuw Wonderland, de docent is niet meer dan *the Rabbit*, en de leerling is Alice, die de diepte in duikt.’

ANDREW NIEMEIJER

Eigenlijk ben ik Leraar van het Jaar 2009 geworden op een druilerige dag in februari. In 1995, welteverstaan. Toen ik met natte ogen en een hart vol verdriet afdroop naar mijn

studentenkamer. Een *belle dame sans merci*. Dichten kon ik niet, het levenslied beheerste ik nog minder, ik had de woorden van een ander nodig om mijn bloedend hart te stelpen. Dus zorgden Emily Brontë (*Wuthering Heights*), Kazuo Ishiguro (*The Remains of the Day*) en de snijdende

realiteitsironie van Siegfried Sassoon ervoor dat ik mijn passie weer terugvond. Dat ik mijn liefdesverdriet vergat. Dat ik ging studeren, proberen expert te worden in de literatuur. De literatuur, die de wonden van het leven zo vaak stelpen kan. ‘As soon go kindle fire with snow, as seek to quench the fire of love with words.’

Tien jaar later heb ik de studentensoos achter mij gelaten, en sta ik voor de klas. Een ietwat onderuitgezakte havo 4 kijkt nonchalant op als de nieuwe docent Engels met meegebrachte boeken staat te zwaaien. Het groentje begint nog voor te lezen ook! ‘My love for Linton is like the foliage in the woods. Time will change it, I’m well aware, as winter changes the trees – my love for Heathcliff resembles the eternal rocks beneath – a source of little visible delight, but necessary.’ ‘Dit staat niet in het pta, meneer!’, merkt een jongen op, die tot dat moment totaal verscholen ging onder een grote hoed boven een nog grotere jas. ‘Ik ga!’, en de jongen vertrekt uit de les, de beginnend docent verslagen achterlatend.

Ambassadeur van het onderwijs

Alles wat ik doe als docent begint en eindigt bij de leerling. Ook als Leraar van het Jaar. Juist dan. Er was dat groepje leerlingen dat hun leraar opgaf voor de prijs, omdat ze mij misschien sympathiek vonden. Of ‘cool’. Oprecht, of goed in mijn vak. Het kan van alles zijn geweest. Dan is er die klas die ik lesgeef met de titel vers op zak. Die vwo 6 die zich niet laat koeioneren, die er eens goed voor gaat zitten en die mij letterlijk zegt: ‘Nou, laat maar zien.’ Waar ik mij echt voor ga uitsloven, omdat ik hen wil laten geloven dat die titel echt niet uit de lucht is komen vallen, of dat ik echt niet naast mijn schoenen ben gaan lopen, dat ik het echt nog wel meen!

Als ambassadeur van het onderwijs kreeg ik de unieke kans om in het immense krachtenveld van het onderwijs mijn stem te laten horen. De stem van onderwijzend Nederland. Het is wonderlijk om mee te maken: topeverleg in onderwijsland. Bestuurders, politici, directeuren, een heuse incrowd. Die ervaringen hebben mij veel vertrouwen geschonken, want er zitten beleidsmakers met heel veel verstand van onderwijs. Er zitten directeuren met passie voor het onderwijs. Maar waar ik ook kwam, er zit er maar één nog echt in het onderwijs.

En dat is de Leraar van het Jaar. ‘Be not afraid of greatness: some are born great, some achieve greatness, and some have greatness thrust upon them.’

De stem van ‘het veld’

Ik ben de afgelopen twee jaar op vele unieke gelegenheden verschenen en heb vele mooie en interessante posities mogen bekleden. Ik was jurylid van de Innovatielmpuls Onderwijs, jurylid Martinus Nijhoff Prijs, spreker op de opening van de NOT, lid van de LerarenKamer, lid van de Lerarenraad, verzorgde workshops op de universiteiten van Leiden en Utrecht. Deze ervaringen waren veel waardevoller dan alle radio- en tv-interviews, de foto’s in tijdschriften en boeken, of artikelen in een krant. Omdat ik mijn vak kan laten gelden, omdat ik mijn expertise kan laten tellen, omdat ik mijn passie kwijt kan. Passie voor het onderwijs, passie voor de taal!

Ik werd dit jaar uitgenodigd voor het afscheid van Fons van Wieringen, voorzitter van de Onderwijsraad. Dit afscheid vond plaats in de Ridderzaal in Den Haag. Op zo’n dag stond ik weer te beven als een rietje, een rietje dat voor het eerst voor de klas staat. Ik zag die grote jassen van havo 4 weer voor me – brrr – toen ik de immense Ridderzaal betrad en mij een weg baande tussen alle donkere pakken, alle grijze haren, en elkaar beknikkende mannen en vrouwen. Toen ik ergens achterin ging zitten, achteraan in de pikorde van Old Boys Nederland bv, pas toen besepte ik hoe weinig mijn titel ook voorstelt. Een jongetje van 33 dat zich staande probeert te houden in een zaal met vijftig jaar onderwijspolitiek, -beleid en -beslissingen. Hier zaten de mensen die het onderwijs in Nederland gemaakt hebben, gevormd hebben. Soms ook gebroken hebben. Helemaal onder de indruk van de prinses der Nederlanden, (ex-)dichter des vaderlands en bekende essayisten en politieke kopstukken liet ik mij overdonderen. Halverwege de middag zei mijn buurman, die mij had ‘herkend van de tv’: ‘Kijk eens om je heen! Deze mensen hebben het onderwijs in Nederlands gemaakt! En *niemand*, behalve jij, die nog actief lesgeeft. Niemand die morgen voor de klas staat. Je bent hier de enige actieve leraar.’ Wat een ironie. En toen besepte ik wat ik waard was. Wat ik kan betekenen als docent, als taaldocent.

Fast Lane

Ik geloof dat ik ben verkozen tot Leraar van het Jaar vanwege drie zaken, die volgens mij het allerbelangrijkste zijn in het leven van een docent. En dus ook in het leven van een leerling. De eerste is *expertise*. Ik geef Engels, aan alle niveaus: vmbo tot en met gymnasium. Brugklas tot en met vwo 6. Fast Lane English, welteverstaan. Een versterkte taalstroom Engels die een speciaal soort lesgeven vereist. Fast Lane wil het vakmanschap, de expertise van docenten naar voren halen, die als spil van de les maken.

Het tweede aspect is *passie*. Liefde die een docent kan voelen voor zijn vak. Die liefde straalt uit naar de leerlingen. Een gepassioneerde docent wil deuren openen voor de leerlingen. Bij hem of haar staat ook altijd de deur open. Fast Lane wil die passie naar voren halen. Op de voorgrond zetten zelfs. Er is geen tekstboek te zien. Alle lessen zijn door Fast Lanedocenten zelf ontwikkeld, vanuit hun eigen kennis en interesse.

Het derde en laatste aspect is *vertrouwen*. Vertrouwen in de mensen om je heen. De collega's, de directie. De mensen met wie je het samen doet. Ik was nooit Leraar van het Jaar geworden als ik mij niet gesteund had gevoeld door mijn collega's. Als ik niet blindelings op hen kon vertrouwen. Of het nou gaat om invallen voor elkaars lessen, samen de toetsen maken, problemen met leerlingen delen. Een goede directie laat de leraar vrij. Vrij in vertrouwen om zich te ontplooien. Zo is The Fast Lane Way tot wasdom gekomen. Door passievolle experts hun gang te laten gaan. De werkvloer barst van de experts met heel veel liefde voor hun vak en dus voor hun leerlingen.

The Fast Lane Way

Fast Lane is een versterkte taalstroom, die in feite aan zeer pragmatische redenen zijn bestaan ontleent: de concurrentieslag in het onderwijs en het dalend niveau van het Engels op de universiteiten en hbo's van de eerstejaars studenten. Dat waren de redenen waarom mijn school in Hoorn besloot Fast Lane te starten. En om mij aan te trekken die te ontwikkelen. Fast Lane is aanvullend op de 'reguliere' Engelse les. Leerlingen krijgen twee uur extra

Engels per week. De lessen zijn gevuld met Angelsaksische cultuur, geschiedenis, ethiek, toneel en wat al niet. We maken een broedplaats voor taaltalent, waarbij de duidelijke grammaticakaders van de reguliere methode worden verlaten voor een ware ontdekkingsstocht. Letterlijk, want elk jaar maken we een tochtje naar Canterbury, naar York, naar *an English boardingschool*, naar Schotland. In die volgorde, van de eerste klas tot en met de vierde.

Houvast is het Cambridge-examen. De leerlingen worden elk jaar getoetst op de vijf taalvaardigheden van Cambridge: *speaking*, *use of English*, *writing*, *reading* en *listening*. Maar dan zonder de geijkte toetsen! Juf vertelt een verhaal over Oliver Twist: *listening*. De leerling vertelt aan de klas het verhaal van Oliver Twist na: *reading* en *speaking*. De leerling schrijft een brief aan de Engelse kinderbescherming waarin het lot van Oliver Twist wordt verteld: *writing*. En ondertussen gebruiken we het Engels (*use of English*) tijdens al deze oefeningen.

Er vindt een selectie plaats, na het eerste jaar. Alleen diegenen die heel erg gemotiveerd zijn en van wie wij de kans groot achten dat ze zullen slagen voor hun FCE (First Certificate in English) of CAE (Certificate in Advanced English) in de vierde klas. Fast Lane is er voor iedereen. Dat betekent: vmbo, havo, atheneum en gymnasium. Dus niet voor een elitegroepje bevoorrechte vwo-leerlingen, maar voor iedere leerling met een (Engelse) talenknobbel. Fast Lane is echter nog meer dan alleen maar een nieuwe, complementaire of andere manier van taalverwerving. Fast Lane is ook een *state of mind*. Fast Laneleerlingen zijn gemotiveerd. Fast Laneleerlingen zijn geïnteresseerd. Fast Laneleerlingen zijn kritisch. Fast Laneleerlingen zijn expressief en intrinsiek gemotiveerd. En ze zijn trots. Trots op het feit dat ze hun talent optimaal kunnen en mogen benutten, door hard te werken en eigen verantwoordelijkheid te dragen. 'We are all in the gutter, but some of us are looking at the stars.' Fast Laneleerlingen kijken naar de sterren!

Onderwijs is deuren openen. Achter elke deur lonkt een nieuw Wonderland, de docent is niet meer dan *the Rabbit*, en de leerling is Alice, die de diepte in duikt.

Ik weet niet hoeveel invloed ik heb gehad als Leraar van het Jaar. Of hoeveel ik nog steeds betekenen kan, tussen alle *old boys*. Maar wat ik wel weet, beter dan ooit, is wat het onderwijs in Nederland goed maakt, en nog beter kan maken: investeren in passie en vakmanschap! 'For if you think education is expensive, try ignorance.' ■

Eerste quote: William Shakespeare, *The Two Gentlemen of Verona*. Tweede quote: Emily Brontë, *Wuthering Heights*. Derde quote: William Shakespeare, *Twelfth Night*. Vierde quote: Oscar Wilde, *Lady Windemere's Fan*. Vijfde quote: toegeschreven aan zowel Andy McIntyre als Derek Bok.

nieuws

Leerling én leraar profiteren van goede relatie

Leerlingen presteren beter op school als ze een positieve relatie met hun leraar hebben. Opmerkelijk is dat dit niet alleen geldt voor jonge kinderen maar ook op de middelbare school, zo stellen NWO-onderzoekers aan de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Utrecht. Zij onderzochten hoe de relatie tussen leerling en leraar schoolprestaties kan beïnvloeden en hoe docenten zich daarbij voelen.

Helma Koomen leidde het onderzoek naar het belang van een goede relatie tussen leraar en leerling: 'Opmerkelijk is dat het stimuleren van positieve relaties vooral van belang lijkt in het voortgezet onderwijs, en in het bijzonder voor kinderen uit lagere sociaaleconomische milieus. Vaak neemt de motivatie om te leren op latere leeftijd af. Juist dan maakt het kennelijk uit of je een warme band met je leraar hebt. Je zet je als leerling dan als het ware in voor die docent.'

Persoonlijke relaties zijn ook van belang voor docenten. Leerkrachten ontleen voldoening en zingeving aan persoonlijke relaties met leerlingen, terwijl ongunstige relaties negatieve emoties oproepen. Niet probleemgedrag in het algemeen, maar gedrag dat leidt tot een conflictueuze relatie met de leraar, draagt vermoedelijk vooral bij aan werkstress. Jantine Spilt, die dit deel van het onderzoek onder haar hoede had: 'Het zou goed zijn als er meer aandacht op scholen is voor de relationele vaardigheden van leraren, aangezien deze niet alleen het welzijn van leerlingen maar ook het welbevinden van leraren beïnvloeden.' NWO

Bijscholing leraren is 'black box'

Vernieuwende vormen van na- en bijscholing van leraren – met name die op de werkplek zelf – zijn niet beter dan 'ouderwetse' cursussen en workshops. Tegen de heersende gedachte in, vonden NWO-onderzoekers geen bewijs voor superioriteit van nieuwe leervormen. Juist variatie in werkvormen blijkt belangrijk. Vernieuwende professionalisering van docenten is dus niet per definitie effectiever.

Op school leren leerlingen en werken docenten. Toch zou het beter zijn als school ook voor leraren een leerplek is. Docenten moeten zich immers blijven ontwikkelen. Een werkomgeving gericht op leren is een van de succesfactoren daarvoor. Dat concluderen de NWO-onderzoekers. Zij peilden via literatuuronderzoek hoe professionalisering van leraren effectief kan zijn.

Veel vormen van professionalisering van docenten – cursussen, studiedagen, workshops – zijn niet gericht op problematiek in de eigen lespraktijk. Dat is een gemiste kans, stellen de onderzoekers. Na- en bijscholing van leraren lijken namelijk het meest effectief als de inhoud vakgerelateerd is en goed is ingebed in de eigen lespraktijk. Leerlingen profiteren er bovendien van als onderwerpen als vakinhoud, vakdidactiek en het leerproces van leerlingen in een vak voor docenten aan de orde komen.

'Traditionele' vormen van professionalisering als cursussen en workshops worden veelal als niet effectief beschouwd. Maar de onderzoekers vonden geen bewijs voor de stelling dat meer vernieuwende vormen van professionalisering (op de eigen werkplek) beter zouden werken. Uit dit onderzoek blijkt juist dat gebruikmaken van verschillende werkvormen belangrijk is. NWO

Tweetalig onderwijs werkt

Een team onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen heeft onderzoek gedaan naar de vormgeving en de prestaties van het tweetalig vwo-onderwijs in Nederland. De wetenschappers presenteerden hun bevindingen in een rapport. Nu is ook een publieksversie van het onderzoeksverslag verschenen.

De bijna 25.000 leerlingen in het tweetalig havo en vwo doen het goed. Dat blijkt uit hun scores voor Engels op het centraal schriftelijk eindexamen en uit de indrukken die docenten en visitatieteams hebben van hun prestaties. Dit blijkt ook uit een vergelijking van gegevens van tto-scholen met niet-tto-scholen. De leerlingen van tto-scholen scoren in klas 3 aanzienlijk hoger op Engelse toetsen dan leerlingen in het reguliere onderwijs in Nederland én in omringende landen. De resultaten die de tto-leerlingen behalen voor de andere vakken wijken overigens niet af van het landelijk gemiddelde. Er zijn geen negatieve effecten van tweetalig onderwijs gerapporteerd.

Het tweetalig onderwijs is dus een succes. De vraag dringt zich op waardoor dat eigenlijk komt. Een team wetenschappers van de Rijksuniversiteit Groningen heeft geprobeerd dit uit te zoeken. De onderzoekers hebben zich daarbij gericht op het vwo. In een rapport bevestigen ze dat tto-leerlingen in het vwo significant betere scores halen voor Engels dan leerlingen in het reguliere onderwijs. De wetenschappers geven aan wat de verschillen zijn in taalverwerving in de twee typen onderwijs en hoe scholen met deze kennis hun voordeel kunnen doen. Een van hun meest opvallende bevindingen is dat tto-leerlingen niet alleen een hoger taalvaardigheidsniveau halen, maar dat hun taalgebruik authentieker is dan dat van leeftijdsgenoten in het reguliere vwo: het klinkt natuurlijker.

De publieksversie van het onderzoeksverslag *Een duurzame voorsprong: Resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar tweetalig onderwijs* kan gedownload worden via <<http://tiny.cc/lm-ttorapport>>. Europees Platform